

حسین معصومی همدانی، استاد دانشگاه و عضو فرهنگستان زبان و ادب فارسی: تا قبل از انقلاب باینکه ایشان سال هادر محیط دانشگاهی حضور داشته و تدریس کرده بودند اما از آنجایی که حرفه اصلی شان چیز دیگری بوده، جز در میان حقوقدانان کسی چندان با استاد موحد آشنا نبوده است. اهالی فرهنگ و هنر از وقتی بایشان به عنوان چهره‌های مطرح و اثر گذار آشنا شدند که ما شاهد انتشار کتاب‌های مهمی همچون «سفرنامه ابن بطوطه» یا «جزیه در اسلام» که بعدها به اسم «مالیات سرانه و تأثیر آن در گرایش به اسلام» منتشر شد و همچنین ترجمه کتاب «سلوک الملوک» که درباره تئوری حکومت اسلامی است (و تألیف دانشمندی اهل سنت است) از سوی ایشان بودیم... انتشار این کتاب هامنجر به آن شد که ایشان از چهره‌های شناخته شده برای خواص به فرهیخته‌های مطرح برای عموم مردم و اهل فرهنگ تبدیل شود. نکته‌ای که درباره دکتر موحد خیلی قابل توجه است و کمتر نظیری برای آن می‌توان یافت، یکی جامعیت عجیب ایشان است: به طوری که احاطه خوبی به زبان‌های فارسی، فرانسه، انگلیسی، عربی و ترکی - که زبان مادری شان است- دارند و از سوی دیگر، جست‌وجوگری ایشان.

کتاب
آبگر مکن، یخچال، فریزر، اجاق گاز و آشپزای بلند و بسیار سنگین باید با بست یا تسمه‌های مناسب به کف و دیوار منزل محکم شوند.

نشروند

چهارشنبه ۲۰ آذر ۱۳۹۸ | سال هفتم | شماره ۱۸۵۸
www.shahrvandonline.ir



به مناسبت انتشار کتاب «در کشاکش دین و دولت» نوشته استاد محمدعلی موحد

تب و تاب نقد استاد

جلسه نقد تازه ترین کتاب دکتر موحد در حالی برگزار شد که این کتاب در مدت زمانی کوتاه به چاپ چهارم رسیده است

گفت که استاد در آن جلسه چه گفت! چون حال مزاجی شان مساعد نبود و میکروفن هم به لطف دوستان بر گزار کننده نزار تراز حال استاد بود. هر چقدر هم شرکت کنندگان تذکر دادند، صدای بلندگوها بالاتر نرفت و در نهایت همگی ناچار گوش کردیم. بی‌بینیم صحبت‌های استاد چه بود. چون پیش از آن حاتم قادری، محقق و استاد دانشگاه، درباره کتاب گفته بود: «اگر اشتباه نکرده باشم کل اندیشه این کتاب بر اساس نوآندیشی دینی است. یعنی از فضای سنتی فاصله گرفته و بحث راه‌گزینه‌های دیگر دنبال کرده است. در سراسر کتاب فضای ملوکوتی کنار گذاشته شده و بیشتر به مجادلات اعراب پرداخته شده است.

نشست نقد کتاب «در کشاکش دین و دولت» نوشته استاد محمدعلی موحد، چهارشنبه عصر هفته گذشته در تالار اندیشه‌گاه سازمان اسناد و کتابخانه ملی ایران برگزار شد. بحث و مجادلات و بررسی‌ها هم درباره کتاب زیاد بود و زمان آن قدر به درازا کشید که قرار شد جلسه‌ای دیگر هم درباره این کتاب برگزار شود. چون از جمله چهره‌های دیگری که نقدهایی به کتاب استاد موحد وارد کرد، دارپوش رحمتیان، نویسنده و استاد دانشگاه بود. او ابتدا درباره این کتاب گفت: «من به عنوان یک خواننده اگر نام دکتر موحد را می‌توانستم حذف کنم، فکر می‌کنم جور دیگری صحبت می‌کردم. نام دکتر موحد خواه ناخواه در تفسیر و داوری من تأثیر خواهد گذاشت اما سعی خواهم کرد از زیر سلطه نام ایشان خارج شوم». چون به هر حال این سلطه را چطور می‌شود نادیده گرفت؟ فهرست پژوهش‌ها و تحقیقات و ترجمه‌ها

یاسر نوروزی از ریخت به جیب جاهلیت اعراب. گوسفند و اشتر دیگر فقط غنیمت جنگ نبوده ثروت انبوه سرزمین‌های مغلوب بود که به دارالخلافه ریخت. تا جایی که حتی آنها را که از جهل در آمده بودند و با پیامبر (ص) عهده کرده بودند، فریفت. «در کشاکش دین و دولت» به فصل «صحابه پولدار می‌شوند» خواهد رسید تادار و نثار عده‌ای را قبل از جنگ و بعد از آن مقایسه کنید. زیرین عوام که در زمان حیات پیامبر (ص) با ایشان در بیعتی موسوم به بیعت «عشره مبشره» پیمان بسته بود، هیچ نداشت اما بعد از جاری شدن غنائیم به همه چیز رسید. شصت میلیون در هم، هزار برده، هزار اسب، چندین خانه در کوفه و بصره و مدینه و حتی اسکندر به طلحه هم از این قاعده مستثنا نبوده همان که پیامبر (ص) او را «طلحه الخیر» لقب داده بود، از درآمد غلات عراق روزانه هزار درهم برداشته بود. همین طور از سعد بن ابی وقاص می‌شود اسم برد که خانه‌ای از عقیق ساخته بودا همان که در نبرد با ساسانیان، لشکر ایران را شکست داده بود. با عبدالرحمن بن عوف که وقتی مردم، مائتر کش می‌صدویست هزار در هم بود.

«در کشاکش دین و دولت» قرار نیست تحلیل اختلاف شیعه و سنی باشد. استاد محمدعلی موحد هم اصلا در پی چنین کاری نبوده است: آن قدر که حتی در نشست نقد کتاب گفت: «قطعا اگر کسی چنین برهانشی از کتاب کرده باشد، زبان الکن من بوده است و اینکه نتوانستم آنچه را که به دنبالش بودم، بیان کنم.» هر چند به قطع و یقین هم نمی‌شد

در کشاکش دین و دولت

محمدعلی موحد

در کشاکش دین و دولت

نویسنده: محمدعلی موحد

انتشارات: ماهی

و تألیفات دکتر موحد آن قدر زیاد است که شاید فقط یک کتاب رایابد به کتاب‌شناسی آثار ایشان اختصاص داده‌اند دوره سه جلدی «خواب آشفته نمت» گرفته تا «تصحیح گزیده مقالات شمس تبریزی»، «مالیات سرانه و تأثیر آن در گرایش به اسلام»، «ملی کردن و غرامت: درس‌هایی از داوری‌های نفتی»، «فصوص الحکم ابن عربی»، «مختصر حقوق مدنی»، «چهار مقاله درباره آزادی» و... اشاره رحمتیان به نام ایشان بی دلیل نبود اما برای ارایه نقدهایی این چنین بود: «تمام تکیه آقای دکتر موحد در این کتاب بر منابع قدیم است. گاهی البته به پژوهش‌های متأخر هم اشاره می‌کنند مثلا در بحث «فرا» این موضوع مطرح می‌شود که آیا اینها قاریان قرآن بودند یا هال قرآن (روستا) به پژوهش دکتر شعبان اشاره می‌کند یا درباره بحث «خورج» به یکی از پژوهش‌های یکی از پژوهشگران اهل الجزیره ارجاع می‌دهد ولی این موارد به ندرت پیش می‌آید این در حالی است که در این سه، چهار دهه اخیر تقریباً در باره تمام مباحثی که آقای دکتر موحد در کتاب‌شان به آنها اشاره کرده‌اند، پژوهش‌های متعددی به زبان‌های عربی، انگلیسی، آلمانی و فارسی منتشر شده است.» رحمتیان در خلال صحبت‌ها طرح مسأله دکتر موحد در این کتاب را نیز شایسته عنوان کرده و گفته بود: «مرحوم مهندس بازگان می‌گوید اگر حیات پیامبر (ص) ادامه پیدا کرده بود، خیلی از مسائل اصلا پیش نمی‌آمد. مثلا جنگ‌های رده پیش نمی‌آمد، اصلاح‌گرا و روش و دستورش و آموزه‌هایی که از سوی خداوند آورده بود این نبود. و اگر بعضی از متفکران ما گفته‌اند در ماجرای سقیفه، مسأله به نفع حضرت علی (ع) حل می‌شد - البته بنا به روایت شیعی - ایشان به گونه دیگری شاید حکومت را شکل می‌داد و رهبری می‌کرد و کار شاید به آن نوع درگیری‌ها و جهان‌گشایی‌ها و فتوحات اصلا نمی‌رسید. بنابراین مسیری از ماجرای سقیفه و جنگ‌های اهل رده و دوره خلافت عمر شروع شد و بر پایه آن سنتی شکل گرفت که دیگر سرشت و سر نوشت حکومت در جهان اسلام را زیر سلطه نیرومند خودش قرار داد؛ به عبارت بهتر رویدادها و پیشامدهای تاریخ بودند که تاریخ آینده را ساختند و مسیر را شکل دادند؛ مسیری خلاف جهت آنچه در متن و بطن دین اسلام بود.» رحمتیان در ادامه همین مسیر تاریخی را شرح و بسط داد و به این باور رسید که کتاب «در کشاکش دین و دولت» درباره مسائلی این چنین به طرح مسأله مناسبی رسیده است اما تبیین و تشریح مسأله را واگذار کرده این موضوع مانده است.

قرون ابتدایی ظهور اسلام در ۶ فصل

از شکل‌گیری این حکومت تمرکز کرد دارد. به عنوان نمونه در بخش «نگاه اول» از فصل اول کتاب، محمدعلی موحد به مقولاتی مانند «تصویری از حکومت در صدر اسلام»، نسبت ساخت حکومت خلیفه‌ای با ساخت پادشاهی، ابعاد مقوله بیعت و... پرداخته است و در بخش «نگاه دوم» مقولاتی مانند «نزاع در میان قریشیان»، «خستین ترور سیاسی در اسلام»، «چگونه مسلمانان بر خلیفه شوریدند»، «نزاع خانگی و ماجرای جنگ شتر» و... می‌پردازد. دوران سیه‌ساله‌ای که موحد در فصل اول کتاب بر آن تمرکز کرده، ایستن وقایع شگرفی بوده است که سر نوشت حکومت زیر پرچم اسلام را رقم زد. در آن ۳۰ سال، ماجراهایی سهمگین و خون‌آلود اتفاق افتاد. فصل دوم کتاب «چگونه اسلام در ایران رایافت؟» نام دارد. این فصل با مروری بر روند سقوط بزرگ‌درد و تسخیر ایران آغاز می‌شود و پس از مروری گزارش گونه‌از فراز و نشیب‌های نبرد به روایات متون

«در کشاکش دین و دولت» کتاب تازه‌ای از محمدعلی موحد مورخ، مولوی پژوه و حقوقدان برجسته ایرانی حاصل پژوهش‌های موحد در باب رابطه میان دین و دولت در اسلام و ارتباط ایران و ایرانیان با این مقوله است.

کتاب «در کشاکش دین و دولت» با گزارشی فشرده از دوران سی ساله پس از رحلت پیغمبر اکرم (ص) در سال ۱۱ هجری تا صلح امام حسن (ع) و معاویه در سال ۴۱ هجری آغاز شده و در پی آن، موحد چنانکه خود گفته است، می‌کوشد «با دقت در مضمون روایت‌های مورخان و تعمق در زیر و بم آنها، تصویری بالسنسبه معقول و قابل اعتماد از آن دوران به دست دهد». بر این پایه او دو نگاه را از دو منظر به این دوران سی ساله به مخاطب ارایه می‌دهد. یکی نگاهی که عمده تمرکز بر مقوله شکل‌گیری و تأسیس حکومت اسلامی و مقوله خلافت است و دیگری نگاهی که بر نزاع‌های بر آمده

منابع فرعی در آمد دولت «صوفایی، هدایای نوروز و مهرگان، عوارض باز گانی و...» را شامل می‌شده است. فصل چهارم کتاب «بر ایرانیان در میان تازیان» نام گرفته است. این فصل با مرور «روابط آغازین ایرانیان با مسلمانان» آغاز می‌شود و از جمله به مقولاتی نظیر «بر ایرانیان در خدمت پیامبر (ص)»، «نامه پیامبر (ص) به خسرو پرویز»، «سوره روم»، «بر ایرانیان در یمن»، «جانبنداری ایرانیان یمن از اسلام» و... می‌پردازد. بخش دوم این فصل به فرآیند گرویدن ایرانیان به اسلام می‌پردازد. فصل پنجم کتاب «تازیان در ایران» نام گرفته است و ابتدای آن با مقوله گسترش فتوحات اعراب در مناطق داخلی سرزمین ایران از جمله اصفهان، کاشان، ری، فارس، کرمان، سیستان، آذربایجان و خراسان اختصاص یافته و بخش دیگر آن عهدنامه‌ها و امان‌نامه‌هایی را که میان ایرانیان و اعراب منعقد شده است، مرور می‌کند. ششمین و آخرین فصل کتاب «قصه شکست خارجی‌گری و پدیده فرا» نام گرفته است. تمرکز این فصل بر شکل‌گیری خوارج در اسلام است و به مقوله حضور خوارج در ایران توجه دارد. بی‌نوبت این فصل «خارجی‌گری نو» نام گرفته است.

تاریخی و از جمله آنچه طبری و فردوسی، بلاندری و دینوری درباره نبردهای میان اعراب و ایرانیان نوشته‌اند، می‌پردازد و پس از نگرشی انتقادی به روایت فردوسی از این نبردها، در بخشی که «تحلیل و تأمل» نام گرفته است، به مقوله ساختار ناعادلاسه جامعه‌سازسانی و تأثیر آن در پیروزی اعراب می‌پردازد. فصل سوم کتاب «بر آمدن دیوان و دیوان سالاران» نام گرفته است. این فصل از منظر اقتصادی به مقوله فتوحات پرداخته است. بخش اول این فصل به پیشینه دیوان سالاری نزد مسلمانان تا پیش از فتوحات اختصاص یافته است و بر مقولاتی نظیر «خالصه جات»، «بطایح»، «نوع درآمد‌های دیوانی»، «دفاتر مساحی»، «مالیات سرانه»، «بیت‌المال» و... تمرکز دارد. در بخش دوم این فصل به نوآوری‌های دوران فتوحات در زمینه‌های مالی و مقولاتی مانند جایگاه خراج و جزیه در نظام اقتصادی اسلام با تمرکز بر آنچه در قرآن و شاهنامه فردوسی ذکر شده، توجه شده است. «آغاز تأسیس دیوان در اسلام»، «ارزنی عمر با صحابه» و «خراج در عراق و ایران» از جمله مباحثی است که ذیل این بخش آمده است. منابع اصلی و فرعی در آمد دولت هم از دیگر مباحث این فصل هستند. به گفته موحد

قتل حساب شده

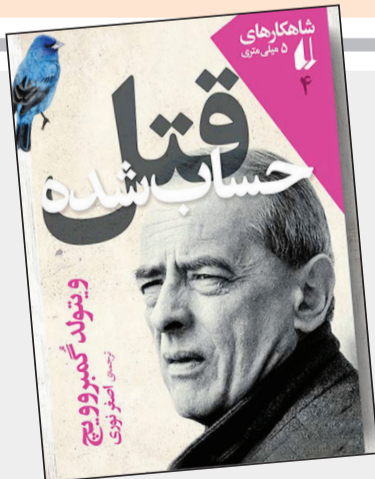
نویسنده: ویتولد گمبروویچ

مترجم: اصغر نورری

انتشارات: افق

این وسط چیزی هست که جور در نمی‌آید

فرزانه تونی | ماجرا از ورود شخصیتی به نام اچ به روستا آغاز می‌شود که برای حل و فصل مسأله‌ای مربوط به ارث، با زمین‌داری به نام ایگناس. ک که دوست دوران دبیرستانی اوست، قرار ملاقات دارد. در ادامه داستان معلوم می‌شود، شخصی که وارد روستا شده یک باز پرس است و طرف ملاقات، در طی اتفاقی به‌ظاهر طبیعی ولی همراه با پنهانکاری اعضای خانواده‌اش جان سپرده است. «قتل حساب‌شده» داستانی کوتاه از کتابی است که در سال ۱۹۳۳ تحت عنوان «خاطرات زمان خامی» نوشته شده و در سال ۱۹۵۷ همراه با مجموعه‌ای از چند داستان کوتاه دیگر، تحت عنوان باکاکایی بازنشر شده است. ویتولد گمبروویچ نویسنده و نمایش‌نامه‌نویس لهستانی



سلول شیشه‌ای

نویسنده: پاتریشیاهای اسمیت

مترجم: شاهپور عظیمی

انتشارات: چترنگ

قربانی توطئه

سعید محمدی | رمان‌های کارآگاهی ابتدا با شخصیت‌هایی فرانسایی همراه بودند؛ کارآگاه‌هایی مثل شرلوک هلمز، پوارو، زدنون فل، آبه برن، رول تابیل و... آدم‌هایی که به هر حال با نوعی حس ششم می‌توانستند ماجرای راز را کشف کنند. در این نوع رمان‌ها، پلیس و کارآگاه، پرنرت‌تر از خود ماجرا بودند و نسل اول رمان‌های پلیسی و کارآگاهی را هم همین نوع رمان‌ها تشکیل می‌دهند. با این حال به مرور زمان رمان‌های دیگری هم پا به عرصه گذاشتند که مولفه‌هایی نظیر «ترس»، «قربانی»، «قتل» و «دلپهره» در آن برترنگ بود. در این میان، پاتریشیاهای اسمیت یکی از بزرگ‌ترین نویسندگان زن در حوزه رمان‌های پلیسی بود که به مولفه‌های رمان‌شناختی هم در آرایش نظر داشت. اقتباس‌های سینمایی مشهوری هم بر اساس رمان‌هایش ساخته شده است؛



از جمله «بیگانگان در قطار» آلفرد هیچکاک، «عممای آقای ریپلی» ساخته آنتونی مینگلا و «ظهر ارغوانی» به کارگردانی رنه کلان. ماجرا در «سلول شیشه‌ای» به کار تری می‌گردد؛ فیلیپ کارتر، مهندسی ساده‌اندیش، قربانی رأی نادرست دادگاه می‌شود و سیستم حاکم بر زندان از او انسان دیگری می‌سازد. شکنجه‌های سادیستی نگهبانان و بدگمانی کارتر به دوست و کیلش که برای آزادی او تلاش می‌کند، به شدت روان او را تحت تأثیر قرار می‌دهد. خشم، شک و تعلق همراهان همیشگی‌اش می‌شوند. آزادی کارتر با مهلکه‌ای بیچیده‌تر همراه می‌شود و او ناچار است با مسائل مربوط به همسرش و افرادی که او را در این گرداب رها کرده‌اند، دست و پنجه نرم کند. این ماجرای رمان «سلول شیشه‌ای» در چند خط است.